

TRI NEPOZNATA SPLITSKA KIPARA Zefferino i Pino Grassi i Valdes Coen

UDK: 73 (497.5 Split:050) "19"
Izvorni znanstveni rad
Primljeno: 8. II. 2001.

Prof. dr. DUŠKO KEČKEMET
Luka Bobovišća
2104 Ložišća

*Autor opisuje život i djelovanje švicarskog dose-
ljenika, klesarskog majstora Zefferina Grassija u Spli-
tu, njegovog sina Pina, rođenog u Splitu, koji je djelo-
vao u Beogradu i unuka Waldesa Giannija Coena,
također rođenog u Splitu, koji je kao kipar i slikar
djelovao u Trstu.*

Split je potkraj devetnaestoga stoljeća bio malen grad s oko trideset tisuća stanovnika, od kojih su samo trećina bili "građani", tj. intelektualci, zanatlije, trgovci, pomorci i sl., a dvije trećine nepismeni težaci splitskih predgrađa, koji do tada nisu uopće sudjelovali u javnome životu grada. Tek će se njihova djeca u dvadesetom stoljeću uključiti u gradski život.

U devetnaestom je stoljeću, pa i u sljedećemu, sve do Prvoga svjetskog rata, u cijeloj Europi bio običaj da zanatlije putuju svojom zemljom i inozemstvom u potrazi za poslom, pa da se i prižene i nastane u gradu u kojemu nađu pogodne mogućnosti rada.

U Splitu je kamenarska, klesarska, tradicija uvijek bila živa, kao i

Zefferino Grassi

na obližnjim otocima, ali se tada vrlo malo gradilo, pa je postojala tek nekolicina klesarskih radionica koje su izrađivale uglavnom oltare i nadgrobne spomenike, rjeđe građevne ukrase, pogotovo kad je lokalna industrija cementa počela proizvoditi i figurativne i dekorativne ukrase za nove zgrade, naročito one secesijskog stila početkom novoga stoljeća.

Akademski izučenih kipara bilo je inače vrlo malo, a u Splitu ih nije ni bilo, ali je zato pojam klesara ili kamenara bio vrlo širok, pogotovo onih koji su se nazivali altaristima, od kojih su se mnogi i smatrali kiparima. Vještina rada u kamenu bila je pritom presudnija od likovnog stvaralaštva. Sami su pak umjetnici, tada i nadalje, vrlo rijetko bili vješti klesanju kamena i izvođenju svojih skulptura u tom konačnom plemenitom materijalu, pa su se, gotovo uvijek, oslanjali na vješte "klesare", bilo domaće, bilo one u tradicionalnim inozemnim radionicama, poput *finitora* u kamenolomima Carrare, kojima je i Ivan Meštrović povjerovao prenošenje svojih skulptura iz sadrenih modela u kamen, odnosno u mramor. Meštrović je običavao "dati zadnju ruku" na skulpturama što bi mu ih njegov suradnik klesar ili mlađi kipar prenio u kamen, a često ni to ako je imao potpuno povjerenje u kipara ili klesara vještog radu u kamenu, kao u starijega kipara Tomu Rosandića ili mlađega Andriju Krstulovića.

Sjetimo se da ni većinu skulptura u kamenu na crkvenim i svjetovnim građevinama prošlih stoljeća u Dalmaciji, gotičkih, renesansnih i baroknih, nisu izvodili školovani kipari, nego vješti kamenari, klesari,iskusni i talentirani majstori, koji bi, da su živjeli u dvadesetom stoljeću, zacijelo pohađali i završili neku umjetničku akademiju.

Stoga je, sve do dvadesetog stoljeća, kada se i u Zagrebu osniva Umjetnička akademija, teško strogo lučiti majstora klesara od akademskog kipara. Izobrazba prvih u majstorskim radionicama bila je duga i plodonosna, pa se zatim radilo tek o većoj ili manjoj talentiranosti i stvaralačkoj sposobnosti tih majstora "kamenara", za koje često ne znamo kako ih zvati, klesarima ili kiparima. Mnogi su od njih bili vještiji, plodniji i talentiraniji od tolikih akademski obrazovanih kipara.

Austrija je potkraj devetnaestoga i početkom dvadesetog stoljeća dalmatinskim gradovima i njihovim građevnim spomenicima, do tada zanemarivanim, počela posvećivati posebnu pažnju i sredstvima pridonositi održavanju i obnovi ugroženih. Tako je od 1890. do 1908. po projektima bečkog arhitekta Alojzija Hausera, a pod nadzorom splitskog arheologa don Frane Bulića temeljito restauriran srednjovjekovni zvonik splitske katedrale, s brojnim ukrasnim i figurativnim skulpturama na njemu.

U splitskim klesarskim radionicama nije bilo dovoljno sposobnih majstora za tako vrstan i obiman posao, pa su, kako je i inače i drugdje bilo uobičajeno, pozivali vješte majstore iz drugih krajeva, posebno iz Italije, gdje je rad u kamenu bio razvijeniji.

Najdjelatnija splitska klesarska radionica bila je ona Pavla Bilinića u Lučcu. Nacrte za oltare i nadgrobne spomenike izrađivali su njegov zet inž. arh. Emil Vecchietti i kći Regina. Za izvedbu složenijih skulptura pozvao je Bilinić talijanskoga kipara Artura Ferraronija iz Milana, pa kipara Gerardija, a u toj su klesariji započeli svoj kiparski uspon i klesar Toma Rosandić i zagorski seljačić Ivan Meštrović.

Bilinićeva je radionica živo sudjelovala u dugogodišnjoj obnovi zvonika splitske katedrale, pa su na tome poslu na njoj i na gradilištu pod zvonikom radili i talijanski klesari Alfonso Venturini, koji se oženio Splićankom i Niko Pressi, te cijenjeni tršćanski klesar i kipar Antonio Marjetić.

Klesarske su radionice tada u Splitu imali Miho Markovina i Josip Barišković, Ante Kezić, Gajo Valenti, Vicko Tagliaferro i štukater Domenico Spadavecchia. Školovani kipar bio je jedino Šimun (Simeone) Carrara.

* * *

Među inozemnim klesarima kiparima koji su djelovali u našoj sredini i pridonijeli našoj tradicionalnoj i suvremenoj skulpturi posebno se ističu otac i sin Zefferino i Pino Grassi, premda taj njihov udio nije u našoj povijesti likovne umjetnosti dovoljno uočen ni vrednovan.

Stefano Zefferino (pišu ga i Zeffirino) Grassi rodio se u Recanateu,

u talijanskom dijelu Švicarske Tessinu (tal. Ticinu) 12. svibnja 1872., a umro je u Splitu 16. kolovoza 1929. Bio je iskusan klesar, upućen i u graditeljstvo. Prema nekim podacima u Milanu je radio u atelijeru poznatog talijanskog kipara Vincenza Vele. Nekoliko njegovih mladenačkih skulptura izloženo je među radovima drugih učenika kipara Vele u Ligornettu, a jedna njegova skulptura dječaka nalazi se na groblju u Bissoneu u Italiji.

Godine 1891., kao devetnaestogodišnjak, pozvan je u Split da sudjeluje u klesarskim radovima obnove zvonika stolne crkve, na kojemu je iznova isklesao neke oštećene skulpture i ukrasne reljefe. U Splitu se 1895. i oženio Varošankom Ivanicom Drelje Pavazza, a kad je ona 1914. godine umrla, ponovno se 1917. oženio Splitsčankom Lucijom Gesko. S prvom je ženom imao djecu Vjekoslavu, Josipa (Giuseppe - Pino), Orsolu, Elveziju i Mariju.

Ne znamo je li Zefferino Grassi neko vrijeme radio na zvoniku kao Bilinićev suradnik ili samostalno. Sigurno je da je iza palače Bajamonti imao radionicu u jednoj drvenoj baraci, a zatim je na Sustipanskome putu, bliže groblju, na položaju današnje Banovine, sagradio manju kuću s atelijerom, tada posljednju na rubu grada.

Kada mu je 1914. umrla prva žena, podigao joj je, izvan zapadnog zida Sustipanskoga groblja, skromni nadgrobni spomenik u kararskome mramoru, sa željeznom ogradicom i feraličem u secesijskom stilu. U njemu je uvijek gorjelo uljano svjetlo, što ga je neprestano mogao vidjeti čak iz kreveta svoje spavaće sobe. To je svjetlo u ratnoj godini izazvalo i uzbunu kod vojske koja ga je smatrala nekakvim signalima neprijateljskim brodovima.

U Grassijevu "atelijeru" duže je vrijeme radio i talentirani splitski kipar, još uvijek klesar, Toma Rosandić. Za konzervativni Split bilo je skandalozno što je Rosandić ondje radio i aktove prema živim modelima. Jedna od prvih Rosandićevih skulptura bilo je i poprsje Zefferinove žene Ivane, izloženo u Šveljevićevu izlogu na Gospodskome trgu.

Splitsčani su se dugo sjećali Zefferina Grassija, tog okretnog debeljkovića s crnom španjolskom bradom.

"Sposoban kipar, odličan u modeliranju i klesanju, ne bez poznavanja arhitekture, tražen altaris, ispunio je oltarima, statuama,

kiparskim ukrasima crkve u Splitu i srednjoj i južnoj Dalmaciji, seleći se, sam ili sa suradnicima, duž obale, od Skradina do Pelješa, radeći na otocima (Bol na Braču, Stari Grad na Hvaru, Vis), dosižući najzabačenija planinska sela, sve do Livna i ostalih mjesta u Bosni. Isklesao je razne nadgrobne spomenike za Sustipansko groblje, razne skulpture i građevinske ukrasne detalje za palače i salone imućnih građana”, pisao je o njemu njegov potomak Gastone Coen, koji je zabilježio najviše podataka o ocu i sinu Grassijima”

Nije se bavio politikom, u to doba stranačkih prepiranja narodnjaka i autonomaša. “Švicarac sam, dakle neutralac!” govorio je.

Ivan Meštrović je 1921. i 1922. gradió Mauzolej obitelji Račić na groblju u Cavtatu. Veoma veliki broj skulptura i ukrasnih reljefa u unutrašnjosti mauzoleja klesao je u kamenu, prema njegovim sadrenim modelima, veći broj kipara i klesara, tim više što su glavice anđela na stropnim kasetama ponavljane u velikom broju.

U tom su dvogodišnjem vrlo intenzivnom radu Meštroviću pomagali slovenski kipar Svetoslav Mihael Peruzzi, hvarski kipar Juraj Škrapa, hvarski klesar i kipar Šime Dujmović, beogradski kipar Živojin Lukić, klesar Lovro Roguljić i talijanski majstori, vješti klesari, Ardini, Barofetti, a naročito Zefferino Grassi, koji je prenio u kamen veoma veliki dio Meštrovićevih građevnih ukrasa, dok je figuralne skulpture klesao njegov sin Pino, koji je osim što je bio vješt klesar, bio i kipar.

Nakon Meštrovića uposlio je i Toma Rosandić Zefferina i Pina Grassija na izvedbi jednako istaknutoga Mauzoleja obitelji Petrinović na groblju u Supetru na Braču. Gotovo sve skulpture i reljefe na Mauzoleju i u njemu izvodili su, prema Rosandićevim modelima, otac i sin Grassi, dok su građevne ulomke i ukrase klesala dva klesara Štambuka iz Selaca. Na tome su Mauzoleju Grassijevi radili od 1924. do 1927. godine.

* * *

Pino (Giuseppe) Grassi rođen je u Splitu 27. srpnja 1901. godine, umro je u Supetru 20. srpnja 1962. Prvi put se oženio Wilmom Čašek

iz Celja, a drugi Ljubinkom Savić iz Boljevca. Pino Grassi je već 1924. pošao u Beograd da prenosi u kamen neke Rosandićeve skulpture, a zatim je nastavio raditi za njega u Supetru.

Po završetku radova na Petrinovićevu mauzoleju pošao je Pino Grassi u Pariz, gdje je radio za kipare Sarabezollesa i Soudbignina. Ondje je upoznao i kipara Bourdellea. Zatim je godinu dana radio za talijanskog kipara Adolfa Wildta.

Godine 1928. pošao je u Beograd, gdje je radio najviše za Rosandića, ali i za gotovo sve srpske i hrvatske kipare: Đoku Jovanovića, Ristu Stijovića, Živojina Lukića, Stevana Bodnarova, Petra Pallavicinija, Roberta Frangeša, Franju Kršinića, Antuna Augustinčića i druge. Isklesao je Kršinićevu skulpturu Karađorđa za Skupštinu u Beogradu i skulpture kipara Sarabezollesa za Francusku ambasadu. Za Meštrovićev Spomenik neznanom junaku na Avali isklesao je u granitu velike likove karijatida Dalmatinke i Makedonke, a uoči rata je za Aleksandra Deroka izvodio građevnu ornamentiku na započetom hramu sv. Save u Splitu. Smatran je najboljim poznavateljem kamena u Jugoslaviji. Usto je rukovodio restauracijama povijesnih građevina.

Nakon rata radio je, samostalno ili izvodeći u kamenu skulpture drugih kipara: dva lika za palaču "Elektroprivrede", reljef na Mauzoleju u Žabljaku, skulpture u parku u Kragujevcu; za Augustinčića veliku skulpturu "Pobjede" na spomeniku Rusima u Batinoj Skeli, po projektu Rusa Romana Verhovskoga, i sa Živojinom Lukićem Spomenik braniteljima u Beogradu.

Pino Grassi bio je vješt u modeliranju, u radu u drvu, u kovini i keramici.

Nastanjen u Beogradu, bio je profesor na Školi primijenjenih umjetnosti, a od 1948. i na Umjetničkoj akademiji, na kojoj je Rosandić bio rektor. Tu je ulio ljubav prema kamenu i poučio radu u kamenu nizu mlađih kipara, poput Nebojše Mitrića, Luke Tomasovića, Nandora Glida, supruge Ljubinke Savić Grassi i dr.

Kao samostalni kipar izveo je manji broj radova, među kojima reljef Wilhelma Tella i poprsje sinčića Zefferina.

O Pinu Grassiju istaknuti je srpski slikar i povijesničar umjetnosti Pavle Vasić, njegov kolega na Akademiji primijenjenih umjetnosti,

pisao 1963., nakon njegove smrti, u švicarskoj publikaciji *Echo*.

“Bio je vedar čovjek, ispunjen optimizmom i vesele ćudi, plemenit osjećajima u najboljem smislu toga pojma. Njegova je osobnost zračila također i mnoštvom anegdota kojima je on izražavao svoje druželjubivo humano shvaćanje života i čovjeka.

Smrt Pina Grassija predstavljala je za beogradsku Akademiju primijenjenih umjetnosti bolan gubitak profesora koji je za sobom ostavio veliku prazninu. Činjenica je da je Pino Grassi odgojio stanoviti broj đaka koje je uputio u struku, ali će oni tek u daljnjim godinama moći steći njegove spoznaje, njegovu sigurnost i njegovo iskustvo. On je na njih nesebično prenosio sve što je znao, ali je od onih koji su mu bili povjereni zahtijevao stalan napor i neprekidan rad. Gubitak je za Akademiju primijenjenih umjetnosti dvostruk: Pino Grassi je bio dobar drug i djelatlan član naše ustanove: bio je također izvanredan stručnjak, kojega su za života štovali veliki majstori kojima je u kamenu izvodio djela...”

Pino Grassi, koji je radeći više godina s ocem na Rosandićeve Mauzoleju obitelji Petrinović u Supetru, zavolio Brač i Supetar i nadalje je onamo dolazio ljetovati. Jednog je ljeta i umro u Supetru, zaželimši pred smrt da ga na tom slikovitom groblju i pokopaju. “Tu sam proveo najljepše dane svog života”, rekao je.

* * *

Spomenimo usput još jednog člana obitelji Grassi posvećenog kiparstvu. Sestru Pina Grassija Vjekoslavu oženio je Mario Kevo (1888.-1926.), koji je u Zagrebu završio Umjetničku školu, zatim je predavao na Obrtničkoj školi, ali je mlad umro. Njegove skulpture, secesijskog stila, čuvaju se u zagrebačkoj Gliptoteci.

* * *

Četvrti član te zanimljive umjetničke obitelji bio je Waldes Gianni Coen, rođen u Splitu 27. prosinca 1940., umro 15. listopada 1998. u Trstu. Bio je unuk Zefferina Grassija, sin njegove kćeri Orsole, udane

Coen, koja se nakon smrti prvoga muža udala za Supetranina Mirka Rendića, a nakon njegove smrti za splitskog skladatelja Iva Paraća. Nakon djetinjstva u Splitu pohađao je gimnaziju u Zadru, gdje su već bile zapažene njegove slike i skulpture. Arhitekturu je zatim studirao u Zagrebu, pohađajući u isto vrijeme i Umjetničku akademiju u klasi slikara i grafičara Kamila Tompe i slikara Josipa Vanište. Diplomirao je najprije u Zagrebu, a zatim i u Veneciji, a nakon toga je od 1970. djelovao kao arhitekt u Trstu, i to u svojstvu tehničkog direktora Državne uprave luke Trsta, izradivši brojne projekte za unapređenje te prometne luke, među kojima 1978. i projekt za veliku futurističku zgradu na *Molo Settimo*. Od 1980. potpuno se posvetio kiparstvu, slikarstvu i keramici.

Iako je u Splitu proveo samo djetinjstvo, i dalje je bio vezan uz rodni grad, boraveći u njemu svake godine, u tetke Elvezije, supruge splitskoga klesara Bariškovića. Često je od mladih dana nadalje, posjećivao romantično Sustipansko groblje, gdje su skulpture nadgrobnih spomenika utjecale na njegovo kiparsko opredjeljenje.

Od 1967. izlagao je na četrdeset skupnih izložba u Trstu i okolnim mjestima, na kojima je često bio nagrađivan. Mnoge se Coenove skulpture nalaze u privatnim posjedima u Europi, SAD-u i Japanu.

U Trstu su dvije istaknute javne skulpture: "Majčinstvo", u parku dječje bolnice *Burlo Garofolo* (1990.), i veliki reljef (3,5 x 2,5 m) "Bonaca u zaljevu".

Nakon smrti tršćanska mu je općina 1999. priredila retrospektivnu komemorativnu izložbu skulptura i slika, s bogato opremljenim katalogom.

Franco Degrassi je u opširnom predgovoru kataloga u nekoliko redaka opisao njegov lik, umnogome srodan onome strica mu Pina: "Prirođeni polet i maštovitost kojima je bio nadaren pomagali su mu da uspijeva u svim umjetničkim područjima na kojima se iskušavao, ali svojom osobitom prostodušnošću i skromnošću skrivao je umjetnika u sebi."

O njemu kao umjetniku, uglavnom ponajprije poznatom građevinaru, šira je javnost malo znala, pogotovo što zbog skromnosti nije priredio ni jednu samostalnu izložbu.

Coenova je skulptura u granicama tradicionalne figuracije, ali je izrazito produhovljena, ne samo u svetačkim likovima, kao u jedinstvenoj bronci "Sv. Franjo propovijeda pticama", nego naročito u ženskim aktovima, koji imaju i neke slikarske izrazitosti, ali i naglašeni glazbeni prizvuk. To je spiritualiziranje naravnoga srodno skulpturama Marina Marinija, a od ostalih suvremenih talijanskih kipara koji su mogli utjecati na Coenovo stvaralaštvo spomenimo Marcella Mascherinija i Marija Sartorija. Neki likovi papa podsjećaju i na slične Giacoma Manzua. Sam je Waldes Coen najviše cijenio skulpturu Ivana Meštrovića, koja ga je nadahnjivala, ali je nije podražavao. U njegovim nevelikim skulpturama ima antičke arkadije, ali i neosecesijske dekorativnosti s pretežnim izražajima majčinstva i profinjenog erotizma. Skulpture su izvedene u bronci i drvu.

Slikarstvo je Coenovo pak bliže ekspresionizmu, osobito s likovima konjâ u propinjanju i s naglašenim kolorizmom.

Jedan kritičar tršćanskoga *Piccola*, hvaleći njegovu javnu skulpturu "Maternità", pisao je o njemu da u stvaranju slijedi dalmatinske i sredjoeuropske tradicije, s karakterističnim izduženim likovima gotičkoga porijekla, koje se gotovo eterično uzdižu s jednostavnih postolja, šireći se zatim obilnim haljinama i koprenama što omataju tijelo finim i sitnim naborima.

U svakom slučaju, to je jedan zanimljiv i vrstan, rano prekinuti umjetnički opus, vrijedan da se ne zaboravi.

* * *

Iako su majstori sve te tri zanatske i umjetničke generacije, u našoj povijesti umjetnosti gotovo potpuno nepoznati i nevrednovani, ipak vezani uz hrvatsku skulpturu, a posebno uz Split. Zefferino Grassi dugo je djelovao u Splitu, i naročito je zaslužan za obnovu katedrale; njegov sin Pino rodio se u Splitu i mnogo je surađivao s našim kiparima, posebno s Ivanom Meštrovićem; unuk Waldes Coen rodom je Splitsanin, a u stvaralaštvu slijedi tradicije dalmatinske umjetnosti i one svoga ujaka i djeda.

LITERATURA:

D. Kečkemet: *Splitski kipari prošlog stoljeća*. Slobodna Dalmacija Split, 10. III. 1951.; Isti: *Ivan Meštrović i splitska radionica Pavla Bilinčića*. U D. Kečkemet, K. Prijatelj: *Počeci Ivana Meštrovića*. Split, 1959.; G. Mondada: *Ticinesi in Jugoslavia*. Bollettino storico della Svizzera Italiana. Vol. LXXV, fasc. III, Bellinzona, 1964., 119-122; G. Coen: *Spalato: Fiorisce l'arte. Panorama*. Rijeka, br. 8, 30. IV. 1994., 32-35; S. Brossi: *Coen Waldes, scultore - pittore*. U: C. H. Martelli: *Dizionario degli artisti di Trieste...* Trieste, 1996., 54; *Waldes Coen, scultore e architetto*. Il Piccolo, Trieste, 10. XI. 1998.; F. Degrassi - C. H. Martelli: *Waldes Coen (1940-1998)*. Katalog izložbe, Trieste, 1999.

TRE SCULTORI SPALATINI SCONOSCIUTI

Zefferino e Pino Grassi, e Waldes Coen

Riassunto

Nel XIX e al principio del XX secolo, in Dalmazia e a Spalato, tradizionale regione della lavorazione della pietra, non c'erano scultori istruiti, e per questo molti lavori scultorei venivano eseguiti da abili tagliapietre ritenendo se stessi dei veri e propri artisti. Venivano spesso, come del resto anche altri artigiani, da città straniere e molti vi prendevano dimora. Trasportavano però sculture dai calchi di gesso su pietra per scultori di formazione universitaria.

Tra questi tagliapietre-scultori spiccavano Stefano (Zefferino) Grassi e suo figlio Pino che immigrarono dalla Svizzera.

Zefferino Grassi (Recanati 1872 - Spalato 1929) aveva precedentemente lavorato presso lo scultore italiano Vincenzo Vele, però si occupava di scultura anche per conto suo. A Spalato prese pure moglie. Ci aveva la sua bottega, in cui per un certo tempo, lavoro come scalpello lo scultore Toma Rosandić. Era molto amato nei cerchi artistici di Spalato.

Lo scultore Ivan Meštrović lo incaricò nel 1921-22 a scolpire molte delle sue sculture per il Mausoleo della famiglia Račić di Ragusavecchia. Poi anche per Tomo Rosandić dal 1924 al 1927 trasporto in pietra la maggior parte delle sculture per il Mausoleo della famiglia Petrinović di Supetar.

Suo figlio Pino (Giuseppe) Grassi era nato a Spalato nel 1901 e morto a Supetar nel 1962. Oltre ad aver lavorato al Mausoleo dei Petrinović di Supetar e fatto un breve soggiorno a Parigi eseguì in pietra sculture per molti scultori croati e serbi, tra cui le figure di donna dalmata e di una macedone in granito per il Monumento al Milite Ignoto sull'Avale. In seguito lavoro per proprio conto in pietra, legno, cerami-

ca e metallo. E rinomato il suo rilievo di Wilhelm Tell. Era professore, e poi anche rettore dell'Accademia di Belle Arti a Belgrado.

Il nipote di Zefferino Grassi, Waldes Gianni Coen era nato a Spalato nel 1940 e morto a Trieste nel 1998. Dopo aver trascorso l'infanzia a Spalato e a Zara e terminato l'Accademia di Belle Arti a Zagabria e a Venezia, visse e operò dal 1970 come architetto presso l'amministrazione di porto a Trieste, ma visitava spesso la nativa Spalato. Dal 1980 si dedicò completamente alla scultura, alla pittura e alla ceramica. Dal 1967 espose in quaranta mostre collettive a Trieste dove si trovano le sue due sculture pubbliche La Maternita e La Bonacia nel Golfo. Dopo la morte il Comune di Trieste gli organizzò una retrospettiva commemorativa. In senso scultoreo ha operato nei limiti della tradizionale figurazione, ma con una spiccata spiritualità stilizzata, mentre nella pittura era più vicino all'espressione espressionistica.

Sebbene tutti e tre fossero legati alla città Spalato, chi per nascita, chi per avervi soggiornato e lavorato, tuttavia non figurano nelle rassegne della nostra arte.

Waldes Coen: *Igra ljubavi*

Pino Grassi: Wilhelm Tell

Waldes Coen: Sv. Frane propovijeda pticama

Waldes Coen: Tri gracije